

Dialogue, per tant, convivisc

Propostes didàctiques per a resoldre conflictes de manera crítica i creativa

M. Pilar Adrià Casans, Mireia Garcia Peruga, Paula Mateu Miralles, M. Ángeles Pérez Fernández, Chema Sánchez Alcón

Deia el gran pedagog del segle xx Paulo Freire que «l'acció educativa sense reflexió deriva en el pur activisme i que la reflexió pura sense acció pràctica és buida». Aquesta citació ens pot servir per presentar la nostra proposta didàctica, basada en eixe doble principi de l'acció i de la reflexió crítica, tant de l'alumne com de l'ensenyant. El gran objectiu pedagògic que perseguim amb el nostre treball és la millora de la convivència escolar i la creació d'un clima adequat perquè els processos d'ensenyament-aprenentatge tinguen sentit. No obstant això, aquest propòsit, que qualsevol educador i educadora signaria, es pot realitzar de moltes maneres. L'excés d'idealisme docent creu que tots els conflictes se solucionen amb tècniques de mediació; el defecte pedagògic evita l'acció i consisteix en la pura teoria que no duu enlloc. Pel que fa a nosaltres, i inspirats en grans educadors com ara Manuel Segura, Mathew Lipman o Vigostki, el nostre equip considera que és possible una altra mediació escolar; una mediació que, abans de ser acció de centre, siga

acció d'aula. Considerem que invertir el temps de tutoria en la millora de la convivència si treballem en la resolució de conflictes d'una manera dialògica, tard o prompte, donarà fruits. Si, a més a més, aquesta inversió pedagògica es fa amb tots els tutors i les tutores en una mateixa direcció, complirem eixa asserció que tant agrada al pensador José Antonio Marina: «Per a educar un xiquet, cal la tribu sencera». Per tant, en eixe context de treball a l'aula, creiem que la millor manera d'emprendre la qüestió dels conflictes és des de quatre punts de vista: millorar el pensament crític de l'alumnat, reforçar l'alfabetització emocional, consolidar els valors ètics com a persona i practicar amb les habilitats socials.

Considerem l'educació com un tot global en què la persona està implicada. Millorar eixe tot és millorar-ne les parts i ens basem en eixa visió integral per desenvolupar la proposta que tot seguit us oferim, que va adreçada al primer cicle de secundària.

GUIX DOS

Convivència

S 1C

AUTORS

Maria Pilar Adrià Casans
 Mireia Garcia Peruga
 Paula Mateu Miralles
 M. Ángeles Pérez Fernández
 Chema Sánchez Alcón
 IES Vilamarxant (València)
 mariapi57@hotmail.com

Taules resum de la programació

OBJECTIUS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES
1. Adquirir les destreses bàsiques del llenguatge oral, com ara la correcció en la parla o la utilització correcta de les paraules.	Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
2. Compartir, mitjançant el llenguatge oral i de manera respectuosa, els pensaments de cadascú i l'intercanvi d'opinions que s'estableix a l'aula.	Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
3. Aplicar d'una manera pràctica les actituds adquirides a través de les xarxes socials utilitzades pel jovent de manera assídua.	Competència digital i tractament de la informació.
4. Analitzar algunes estadístiques bàsiques sobre els conflictes que es produeixen a les aules.	Competència matemàtica.
5. Desenvolupar la capacitat de realitzar-se preguntes sobre els assumptes tractats. Fomentar la capacitat d'explorar els problemes i tractar de buscar-hi les solucions més adequades.	Competència per aprendre a aprendre.
6. Actuar de manera assertiva més enllà de les classes. Demostrar la iniciativa individual en la creació d'equips de mediació i en aquelles activitats extraescolars que promouen la millora de la convivència.	Competència en la iniciativa personal i en l'esperit emprenedor.
7. Contextualitzar el món emocional dels éssers humans amb altres elements del voltant, com ara l'expressió de les emocions al món animal.	Competència en el coneixement i en la interacció amb el món natural.
8. Conèixer d'una manera pràctica les habilitats cognitives bàsiques que fonamenten la competència social: raonar adequadament, evitar les generalitzacions o saber diferenciar els arguments vertaders dels falsos.	Competència social i ciutadana.
9. Distingir els valors dels contravalors i fer una incidència especial en la capacitat de discerniment ètic.	Competència social i ciutadana.

Descarrega't tot el material a:

<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

Convivència

S 1C

CONTINGUTS		
CONCEPTES	PROCEDIMENTS	ACTITUDS, VALORS I NORMES
> Diàleg.	> Debat amb respecte.	> Desenvolupament de la tolerància.
> Convivència.	> Aprenentatge per saber escoltar l'altre.	> Respecte pels torns de paraula.
> Sentiments i emocions.	> Aclariment d'emocions.	> Promoció de l'equilibri emocional.
> Habilitats socials.	> Promoció de l'assertivitat.	> Evitar ser massa agressiu i/o massa passiu.
> Ètica.	> Argumentació raonant i utilitzant valors ètics.	> Valoració de la solidaritat, la justícia i el sentit de la igualtat.
> Valors.	> Descobriments de valors.	> Exercici de la llibertat d'expressió defensant la dignitat.
> Democràcia.	> Participació democràtica a l'aula.	> Valoració de la democràcia.
> Conflictes.	> Estratègies de resolució de conflictes.	> Capacitat d'ésser persona i de relacionar-se amb els altres.

Activitats / Seqüència didàctica	Organització de l'aula	Recursos materials (bàsics: pissarra, fulls, llapis, etc.)	Temps (1 sessió = 50 minuts)
1. Aprendre a pensar	Grups.	Bàsics.	2 sessions.
2. Intel·ligència emocional	Grups.	Bàsics.	2 sessions.
3. Educar en valors	Grups.	Bàsics.	3 sessions.
4. Habilitats socials	Grups.	Bàsics.	2 sessions.

Descarrega't tot el material a:

<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

Descripció de les activitats i dels elements complementaris

Activitat 1. Aprendre a pensar

A l'hora de parlar, hem de tractar d'exposar raons i arguments, i no només opinions, exabruptes o capricis personals sense cap fonament. El professorat ha de demanar el perquè, deixar que l'alumnat s'expressi amb llibertat però amb raons.

Fitxa 1. Dinàmica de grup: Avantatges, inconvenients i dubtes (V-I-D)

Els alumnes i les alumnes aprenen a raonar a partir de temes concrets, des dels més senzills, o fins i tot fantasiosos, fins als més socials. El professor plantejarà una pregunta: «Què passaria si els éssers humans pogueren volar?». Demana que els nois i les noies hi cerquen els avantatges i els inconvenients i que apunten també els dubtes.

Fitxa 2. Dinàmica de grup: Posa't en el lloc dels altres

Es tracta d'entendre el «punt de

vista» de la resta de companys i companyes.

Activitat 2. Alfabetització emocional

Posar nom a les emocions, diferenciar entre sentiments més forts o més febles, exercir un control eficaç sobre els nostres impulsos o millorar les emocions positives respecte a la resta d'individus ens sembla desitjable i urgent. Recomanem, per exemple, una obra per a treballar-ho: Siento luego existo (Sánchez Alcón, 2010).

Fitxa 3. Dinàmica: Coneix les teues emocions

Es tracta de plantejar situacions reals a base de situacions concretes on l'alumne pugui veure's identificat i, a partir d'ací, elaborar un exercici d'aclariment emocional.

Fitxa 4. Dinàmica: Aclarir emocions concretes

Treballem amb situacions generals a partir, però, d'emocions concretes que desitgem. En aquest cas, triem la por i la vergonya. Per tal d'evitar personalismes i xafarderies amb les emocions alienes, demanem a les alumnes i als alumnes que dipositen en una capsa les experiències relacionades amb les emocions treballades.

Activitat 3. Educar en valors

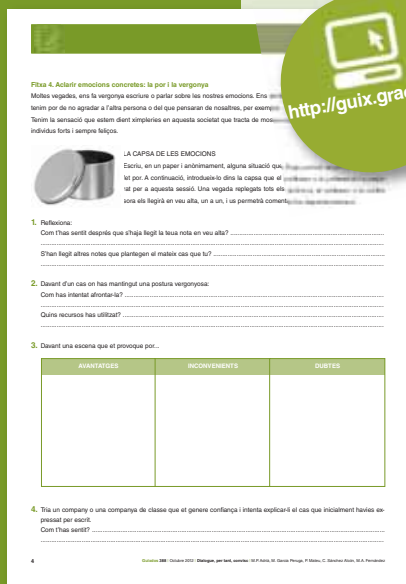
Tothom comparteix uns valors fonamentals que fan que visquem millor, no només com a persones, sinó també com a societat. Eixos valors estan escrits a la Declaració Universal dels Drets Humans: la llibertat, la igualtat, la dignitat humana, la solidaritat i la tolerància a les diferències. El mètode que hem adoptat té a veure amb la psicologia del desenvolupament moral descrita per Kohlberg. Si algú no vol canviar l'opinió, és cosa de cadascú, però ha de quedar clara la diferència entre el que és just i el que no ho és.

Fitxes 5, 6, 7 i 8. Dinàmica de grup: Dilemes morals

Si algú no sap què ha de fer davant una situació donada, l'objectiu és que hi aporte raons alternatives. Comencem entrenant la metodologia amb dilemes senzills, seguint les pautes de la fitxa 5. Seguirem amb exemples concrets de dilemes a les fitxes 6, 7 i 8.

Activitat 4. Habilitats socials

L'objectiu és entrenar destreses bàsiques que hem de tenir com a éssers socials (ésser assertius, saber donar les gràcies o demanar perdó). Aprendre com n'és de difícil comunicar-se, ens ajudarà a perdonar i a ésser més tolerants amb les errades alienes.

Descarrega't tot el material a:

<http://guix.grao.com>

Fitxa 9. Dinàmica de grup: Dinàmica del rumor

Fitxa 10. Dinàmica de grup: Diàleg amb àrbitre

Pretenem millorar l'escolta activa com una de les habilitats socials més importants.

Orientacions per a la intervenció pedagògica

El tutor o el professor que desitge aplicar aquesta proposta a l'aula ha d'adoptar un paper de «facilitador» dels processos de diàleg i no de «sermonejador» moralista sobre l'encert o el desencert de les propostes. Cal provocar que les alumnes i els

alumnes, per ells mateixos, raonen d'una manera crítica sobre els problemes que el preocupen com a adolescents que són.

Orientacions per a l'avaluació

Les avaluacions d'aquestes dinàmiques són sempre de tipus qualitatiu. Hem d'avaluar les situacions per a futures millores i, fonamentalment, per a analitzar la incidència de les dinàmiques amb l'alumnat. Proposem que l'estudiant realitze un minidiari educatiu on apunte quina és la seua percepció de les experiències realitzades. Es tracta que, a la fi de cada sessió, dins de l'aula, en uns moments de silenci, els demanem que escriguen impressions i reflexions. És per això que hem creat la fitxa «Autoreflexió».

També podem avaluar nosaltres mateixos, amb observació directa, el fet esdevingut i la manera com va evolucionant cada estudiant: Hi ha participat l'alumnat? Hi ha mantingut l'ordre? Han sigut lliures els nois i les noies per a expressar-se? Hi han trobat raons millors i pitjors?

La millora en l'actitud d'algun alumne ha d'ésser titllada públicament i anotada i valorada adequadament pel centre i per l'equip educatiu. D'aquesta manera, no només es premia l'excel·lència acadèmica, sinó també l'excel·lència en convivència que tant ens interessa. ■

BIBLIOGRAFIA

FREIRE, P. (1973): *La educación como práctica de la libertad*. Madrid. Siglo XXI.
 GARCIA MORIYÓN, F. (2006): *Pregunto, dialogo, aprendo: Cómo hacer filosofía en el aula*. Madrid. Ediciones de la Torre.
 LIPMAN, M. (1997): *Pensamiento complejo y educación*. Madrid. Ediciones de la Torre.
 PUIG, J.M. (1995): *Aprender a dialogar. Toma de conciencia de las habilidades para el diálogo: Materiales para la educación ética y moral (Educación Secundaria)*. Madrid. Aprendizaje.
 SÁNCHEZ ALCÓN, C. (2010): *Siento, luego existo: Manual alternativo para aprender a conocer tus emociones y valores*. Madrid. CCS.
 SEGURA MORALES, M. (2005): *Ser persona y relacionarse*. Madrid. Narcea.
 VIGOTSKI, L.S. (1979): *El desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona. Crítica.
 — (1985): *Pensamiento y lenguaje*. Buenos Aires. La Pléyade.

BIBLIOGRAFIA WEB

FPNweb. Asociación de filosofía para niños y niñas de la Comunidad Valenciana www.fpncomval.org
 Centro de filosofía para niños www.filosofiaparaninos.org
 Grup IREF. Innovació i Recerca per a l'Ensenyament de la Filosofia www.grupiref.org

GUIX DOS

Convivència

S 1C

Descarrega't tot el material a:

<http://guix.grao.com>